

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

**«ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»,
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»
ԵՎ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ**

1. Ընթացիկ իրավիճակը և իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտությունը.

1.1. Տուրքի դրույքաչափերը

«Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների, դատարանի դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքների համար (այսուհետ՝ Տուրք) համար պետական տուրքի դրույքաչափերը, չհաշված հետագայում համալրված Տուրքի տեսակները, փոփոխության չեն ենթարկվել «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 1999 թվականի հոկտեմբերի 12-ի ՀՕ-4 օրենքի ընդունումից ի վեր: Արդյունքում Օրենքի գործող դրույքաչափերը չեն արտացոլում երկրի սոցիալ-տնտեսական հարաբերությունների առկա իրավիճակը: Այսպես, քննարկվող ժամանակահատվածում Հայաստանում էական փոփոխության են ենթարկվել որոշ սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշներ, որոնք կարող են դրվել Տուրքի նախատեսվող դրույքաչափերի հաշվարկի հիմքում: Մասնավորապես,

- Համաշխարհային բանկի տվյալներով, մեկ շնչին ընկնող համախառն ներքին արդյունքը՝ ազգային արժույթով արտահայտված (այսուհետ՝ ՀՆԱ) 2000թ.-ին

կազմել է 575,929.413 դրամ, իսկ 2019թ.-ին՝ 1,942,464.217 դրամ¹, **աճելով 3.37 անգամ,**

- միջին ամսական աշխատավարձը² 2000թ.-ի հունվար-նոյեմբեր ամիսների կտրվածքով կազմել է 22,706 դրամ³, իսկ 2019թ.-ին՝ 182,673 դրամ⁴, **աճելով 8.04 անգամ,**

- նվազագույն սպառողական զանբյուլի արժեքը 2004թ.-ի IV եռամսյակի միջին փաստացի գներով կազմել է 29,402.5 դրամ⁵, իսկ 2020թ. I եռամսյակի միջին ընթացիկ գներով՝ 61,390.7 դրամ⁶ **աճելով 2.8 անգամ,**
- նվազագույն աշխատավարձի չափը 2003թ. դրությամբ կազմել է 13,000 դրամ, իսկ 2020թ.-ին՝ 68,000 դրամ, **աճելով 5.2 անգամ,**
- աղքատության ընդհանուր գիծը 2001թ.-ին կազել է 12,019 դրամ⁷, իսկ 2018թ.-ին՝ 42,621 դրամ⁸ **աճելով շուրջ 3.54 անգամ,**
- սպառողական գների ինդեքսը 2020թ.-ին ի համեմատ 2000թ.-ի հունվար ամսվա դրությամբ կազմել է 97.46%⁹ **աճելով շուրջ 1.9 անգամ:**

¹ <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KN?locations=AM>

² Միջին ամսական աշխատավարձը վարձու աշխատողի համախառն վարձատրությունն է՝ հաշվի առած ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված հարկերը և այլ պահումները + աշխատավարձին հավասարեցված այլ վճարումների հաշվարկված գումարները (դրամական և բնեղեն արտահայտությամբ) հարաբերելով աշխատավարձի հաշվարկման համար կիրառվող աշխատողների միջին թվաքանակին

³ <https://www.armstat.am/file/doc/687.pdf>, էջ 6

⁴ https://www.armstat.am/file/article/sv_03_20a_142.pdf, էջ 119

⁵ https://www.armstat.am/file/article/sv_12a_04_62.pdf, էջ 210

⁶ https://www.armstat.am/file/article/sv_03_20a_6200.pdf, էջ 345

⁷ <https://www.armstat.am/file/doc/652.pdf>, էջ 145

⁸ <https://www.armstat.am/file/doc/99516748.pdf>, էջ 118

⁹ <https://armstat.am/am/?nid=714>

Արդյունքում, նշված սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշները 2000թ.-ից մինչև 2020թ.-ի առաջին եռամսյակը աճել են **միջինում 4.1 անգամ**:

Մյուս կողմից, Ֆինանսների նախարարության կողմից տրամադրված տեղեկատվության համաձայն՝ նախորդ երկու տարիների վիճակագրությունը ցույց է տալիս, որ արդարադատության իրականացման ծախսերը գերազանցել են դատարանների կողմից հավաքագրված պետական տուրքի գումարները մինչև 4 և ավելի անգամ: Արդյունքում, 2018թ.-ից մինչև 2020թ.-ի առաջին եռամսյակի տվյալներով, «ՀՀ պետական բյուջեի մասին» օրենքներով ՀՀ դատարանների բնականոն գործունեությունն ապահովելու նպատակով ՀՀ դատական դեպարտամենտին հատկացված և փաստացի ծախսված գումարների տարբերությունը միջինում կազմել է **մոտ 4 անգամ**. 2018թ.-ին փաստացի իրականացված ծախսերը կազմել են 8,936,155,000 դրամ, իսկ եկամուտները՝ 1,682,304,140 դրամ, 2019թ.-ի փաստացի իրականացված ծախսերը՝ 11,974,829,000 դրամ, իսկ եկամուտները՝ 2,181,408,540 դրամ, իսկ 2020թ.-ի առաջին եռամսյակի կտրվածքով փաստացի իրականացված ծախսերը՝ 1,947,434,000 դրամ, իսկ եկամուտները՝ 403,481,950 դրամ:

Կարելի է նաև փաստել, որ, առերոյթ, այլ երկրներում Տուրքի չափերը էականորեն տարբերվում են ՀՀ-ում Տուրքերի չափերից¹⁰: Ըստ այդմ.

- Չեխիայի Հանրապետությունում Տուրքը կազմում է 600 չեխական կրոն (22 եվրո), եթե հայցագինը չի գերազանցում 15,000 կրոնը (546 եվրո), իսկ նշված արժեքը գերազանցելու դեպքում՝ հայցագնի 4%-ը¹¹: Իր հերթին, Չեխիայում

¹⁰ Միջազգային փորձի հետ համեմատության համար հիքմ են ընդունվել նվազագույն սպառողական զամբյուղի և Տուրքի համար սահմանված նվազագույն դրույքաչափի հարաբերակցությունը:

¹¹ Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union, COUNTRY REPORT, THE CZECH REPUBLIC, Submitted by Milan Chladek Country Expert, DECEMBER 30, 2007, էջ 18

ամսական կտրվածքով նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը կազմում է 126 եվրո¹²: Այսինքն, Տուրքի նվազագույն արժեքը կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի շուրջ 17.5%-ը: Այնինչ, ՀՀ-ում Տուրքի նվազագույն դրույքաչափը (1,500 դրամ) ներկայումս կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի (61,390.7 դրամ) շուրջ 2.4%-ը:

- Ռուսաստանի Դաշնությունում գործում է Տուրքի հաշվարկման աստիճանաբար աճող մեխանիզմ: Մասնավորապես, գույքային բնույթի պահանջների դեպքում, եթե հայցագինը չի գերազանցում 20,000 ռուսական ռուբլին՝ հայցագնի 4%-ի չափով, սակայն ոչ պակաս քան 400 ռուսական ռուբլին¹³: Ընդ որում՝ նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը ՌԴ-ում, ըստ որոշ ոչ պաշտոնական աղբյուրների, կազմում է 11,200 ռուբլի¹⁴: Այսպիսով, ՌԴ-ում Տուրքի նվազագույն դրույքաչափը (400 ռուբլի) կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի (11,200 ռուբլի) 3.5%-ը:

- Էստոնիայում սահմանվում է Տուրքի դրույքաչափերի աղյուսակ, ըստ որի, մինչև 350 եվրո հայցագնի դեպքում գանձվում է 75 եվրո Տուրք (հայցագնի շուրջ 21.5%)¹⁵: Նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը Էստոնիայում կազմում է 144 եվրո¹⁶: Այսպիսով, Էստոնիայում Տուրքի նվազագույն դրույքաչափը (75 եվրո) կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի (144 եվրո) մոտավորապես 52%-ը:

¹² <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15037&langId=en>, էջ՝ 1

¹³ Налоговый кодекс РФ, статья 333.19

¹⁴ <https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D0%B0-2020-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D1%8B-%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D0%B2-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B8/a-51835266>

¹⁵ State Fees Act, Annex 1

¹⁶ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14578&langId=en>, էջ՝ 1

- Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետությունում օրենսդրորեն սահմանվում է Տուրքի հստակ դրույքաչափ՝ կախված հայցագնի արժեքից, որն էլ հետագայում բազմապատկվում է հատուկ գործակցով՝ կախված գործի բնույթից, որը ընդհանուր իրավասության դատարանում գործն ըստ էության քննելու դեպքում կազմում է 3¹⁷: Այսպիսով, մինչև 300 եվրո հայցագնի դեպքում, տուրքի արժեքը կկազմի 25 եվրո x 3՝ 75 եվրո: Գերմանիայում նվազագույն սպառողական զամբյուղի արժեքը կազմում է 220 եվրո¹⁸: Այսպիսով, Գերմանիայում Տուրքի նվազագույն դրույքաչափը (75 եվրո) կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի (220 եվրո) 34%-ը:

- Ուկրաինայում Տուրքը հաշվարկվում է «կենսաապահովման աշխատավարձ»-ի (прожиточный минимум/living wage) հիման վրա: Ընդ որում՝ Տուրքի չափը տարբեր է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար: Այսպես, ֆիզիկական անձանց դեպքում այն կազմում է հայցագնի 1%-ը, բայց ոչ պակաս 0.4 կենսաապահովման աշխատավարձից և ոչ ավելի 5 կենսաապահովման աշխատավարձից, իսկ իրավաբանական անձանց համար՝ հայցագնի 1.5%-ը, բայց որ պակաս 1 կենսաապահովման աշխատավարձից և ոչ ավելի 350 կենսաապահովման աշխատավարձից: Ընդ որում՝ 1 կենսաապահովման աշխատավարձը հավասար է 1921 (շուրջ 34,616 դրամ) ուկրաինական գրվնա: Այսինքն, Տուրքի նվազագույն չափը կազմում է մոտավորապես 13,846 դրամ¹⁹:

- Ղազախստանում նույնպես Տուրքը հաշվարկվում է կենսաապահովման աշխատավարձի հիման վրա՝ տարբերակելով դրա չափերը ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար: Այստեղ ֆիզիկական անձանցից գանձվող

¹⁷ Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union, COUNTRY REPORT, GERMANY, Submitted by Michael Bonsau Country Expert, DECEMBER 30, 2007, էջեր՝ 19-21

¹⁸ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14575&langId=en>, էջ՝ 1

¹⁹ <https://balance.ua/ru/news/post/stavki-sudebnogo-sbora-2019>

Տուրքը հավասար է հայցագնի 1%-ին, իսկ իրավաբանական անձանց համար՝ 3%-ին, սակայն Տուրքի նվազագույն չափ սահմանված չէ²⁰:

- Վրաստանում Տուրքի չափը սահմանվում է հայցագնի 3%-ի չափով բայց ոչ պակաս քան 100 վրացական լարին, որը հավասար է շուրջ 15,619 դրամի: Ընդ որում՝ Տուրքի առավելագույն չափի դեպքում տարբերակում է մտցվում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար. մասնավորապես, առաջին ատյանում ֆիզիկական անձանց դեպքում՝ 3,000 լարի (468,570 դրամ), իրավաբանական անձանց դեպքում՝ 5,000 լարի (780,950 դրամ), վերաքննիչ ատյանում՝ ֆիզիկական անձանց դեպքում՝ 5,000 լարի (780,950 դրամ), իրավաբանական անձանց դեպքում՝ 7,000 լարի (1,093,330 դրամ), վճռաբեկ ատյանում՝ ֆիզիկական անձանց դեպքում՝ 6,000 լարի (937,140 դրամ), իրավաբանական անձանց դեպքում՝ 8,000 լարի (1,249,520 դրամ)²¹:

- Բելոռուսիայի Հանրապետությունում Տուրքի չափը հավասար է հայցագնի 5%-ին, սակայն այստեղ Տուրքի նվազագույն և առավելագույն չափերը նշված չեն²²:

1.2. Վարչական գործերի համար վճարվող Տուրքի դրույքաչափերը

Ներկայումս վարչական արդարադատության իրականացման համար գանձվող Տուրքի նկատմամբ բոլոր դեպքերում սահմանված է միատեսակ մոտեցում, երբ յուրաքանչյուր դեպքում վարչական ակտերի դատական կարգով բողոքարկման համար գանձվում է նույն չափով Տուրք: Նշված տարբերակման բացակայությունը, հատկապես, ակներև է դառնում այնպիսի վարչական ակտերի վիճարկման ժամանակ, որոնցով սահմանված է դրամական արտահայտությամբ պատասխանատվության միջոց (տուգանք, տույժ). օրինակ՝ նույնաչափ տուրք է

²⁰ <http://almaty.sud.kz/rus/content/gosudarstvennaya-poshlina>

²¹ <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/93718?publication=84>

²² <http://samsebeyurist.by/spravochnaya-informatsiya/tarify/gosposhltigna-sud>

գանձվում և՛ 10,000 դրամի չափով պատասխանատվություն սահմանող վարչական ակտի վիճարկման դեպում, և՛ 10,000,000 դրամ: Նման իրավիճակներից խուսափելու համար առավել ընդունված մոտեցումներից է տուրքի հաշվարկման բանաձևային եղանակների սահմանումը, օրինակ, վարչական պատասխանատվության դրամական արտահայտության որոշակի տոկոսի չափով կամ վարչական պատասխանատվության դրամական արտահայտությամբ պայմանավորված աղյուսակային սահմանաչափերի սահմանումը: Ընդ որում, նկատենք, որ նման մոտեցումները նորություն չեն վարչական դատավարություն ունեցող տարբեր երկրների համար, այսպես՝

- Գերմանիայի օրենսդիրը յուրահատուկ մոտեցում է դրսևորել վարչական արդարադատության իրականացման համար Տուրքի դրույքաչափերի գանձման վերաբերյալ: Մասնավորապես, «Դատական տուրքերի մասին» Գերմանիայի օերնքի²³ 3-րդ հոդվածով որպես, ընդհանուր սկզբունք սահմանում է, որ տուրքի չափը պայմանավորված է վեճի առարկայի արժեքով, իսկ դրույքաչափերը սահմանվում են օրենքի Հավելված 1-ով սահմանված սանդղակներին համապատասխան: Իր հերթին, այս առումով նշված օրենքի շրջանակներում տարբերակվում են վարչական արդարադատության երկու հիմնական վարույթներ՝ Վարչական իրավախախտումների մասին օրենքով սահմանված վարույթը և Վարչական իրավասության դատարանների վարույթը, որոնց շրջանակներում տարբերակված են նաև Տուրքի դրույքաչափերը:

Այսպես, Վարչական իրավախախտումների մասին օրենքով սահմանված վարույթի շրջանակներում գանձվում է Տուրք նշանակված տուգանքի 10 տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս, քան 50 եվրոն և ոչ ավել քան 15,000 եվրոն, եթե հատուկ այլ բան նախատեսված չէ²⁴: Իր հերթին, այս նույն վարույթի

²³ Gerichtskostengesetz (GKG), տե՛ս https://www.gesetze-im-internet.de/gkg_2004/BJNR071810004.html

²⁴ Տե՛ս նշված օրենքի Հավելված 1, 4-րդ մաս, հիմնական բաժին 1, բաժին 1

շրջանակներում կարգավորվում են բռնագանձման, հատուկ տուրքերի, այլ բողոքների և լաված չլինելու մասին բողոքների վերաբերյալ գործերը, որոնց դեպքում արդեն սահմանվում է ֆիքսված Տուրք²⁵: Ավելի բարդեցված հաշվարկային բանաձև է սահմանված Վարչական իրավասության դատարանների վարույթի համար, որոնց հաշվարկման աղյուսակը՝ կախված վեճի արժեքից: Այսպես, մինչև 500 եվրո վեճի համար տուրքը կազմում է 35 եվրո, այնուհետև, մինչև 2,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 500 եվրոյի դիմաց գանձվում է 18 եվրո, մինչև 10,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 1,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 19 եվրո, մինչև 25,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 3,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 26 եվրո, մինչև 50,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 5,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 35 եվրո, մինչև 200,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 15,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 120 եվրո, մինչև 500,000 եվրո վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 30,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 179 եվրո, իսկ 500,000 եվրոն գերազանցող վեճի դեպքում յուրաքանչյուր լրացուցիչ 50,000 եվրոյի դիմաց գանձվում է 180 եվրո²⁶: Իր հերթին, Վարչական իրավասության դատարանների վարույթի համար վերոնշյալ հիմքով հաշվարկված արժեքը բազմապատկվում է 3, 4, 5 անգամ կամ այլ գործակցով՝ կախված տարբեր հանգամանքներից և դատական ատյաններից²⁷:

- Հաշվարկային բանաձևի որոշակի տարրեր առկա են նաև Էստոնիայում, որտեղ, մասնավորապես հարկային մարմնի կողմից կայացված վարչական իրավախախտման մասին վարչական ակտերի դատական բողոքարկման դեպքում գանձվում է Տուրք՝ ակտով սահմանված տուգանքի 3 տոկոսի

²⁵ Տե՛ս նույն տեղում, բաժիններ 2-5

²⁶ Տե՛ս նշված օրենքի հոդված 34

²⁷ Տե՛ս նշված օրենքի Հավելված 1, 5-րդ մաս

չափով²⁸: Սակայն, մնացած դեպքերում էստոնիայում գործում է Տուրքի ֆիքսված արժեք²⁹:

- Վրաստանում ևս վարչական արդարադատության իրականացման համար սահմանված տուրքի արժեքը որոշվում է հաշվարկային բանաձևով, այն է՝ վեճի առարկայի արժեքի 3 տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս քան 100 վրացական լարին³⁰:
- Ուկրաինայում, իր հերթին, վարչական արդարադատության համար գանձվող տուրքի տեսակետից տարբերակված են գույքային բնույթի և ոչ գույքային բնույթի հայցերը, իսկ գույքային բնույթի հայցերի դեպքում կիրառվում է Տուրքի հաշվարկային բանաձև՝ հայցագնի 1.5 տոկոսի չափով իրավաբանական անձանց համար, բայց ոչ պակաս, քան 2,102 ուկրաինական գրիվնան և ոչ ավել, քան 21,020 գրիվնան, ինչպես նաև՝ հայցագնի 1 տոկոսի չափով ֆիզիկական անձանց համար, բայց ոչ պակաս, քան 840.80 գրիվնան և ոչ ավել, քան 10,510 գրիվնան³¹:

Նշված հանգամանքով պայմանավորված, առավել նպատակահարմար է որոշ դեպքերում վարչական դատարան ներկայացվող հայցադիմումների համար Տուրքի հաշվարկման բանաձևային եղանակ՝ հիմնվելով վարչական ակտով սահմանված վարչական պատասխանատվության դրամական արտահայտությամբ արժեքի վրա:

1.3. Տուրքի առավելագույն չափը

Ներկայումս Օրենքով սահմանված չեն Տուրքի առավելագույն չափերը առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանում և վերաքննիչ դատարանում, ինչը հատկապես կարևոր է այն դեպքերում, երբ քննվում են մեծ դրամական պահանջի

²⁸ State Fees Act, Article 60(4)

²⁹ St'u Fees Act, Article 60

³⁰ St'u «Պետական տուրքի մասին» Վրաստանի օրենք, հոդված 4, <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/93718?publication=84>

³¹ https://biz.ligazakon.net/ru/news/191328_stavki-sudebnogo-sbora-vyrastut-s-1-yanvarya-2020-goda

գործեր, որի դեպքում հայցվորից գանձվող Տուրքի արժեքը կարող է անհամաչափ մեծ լինել: Հետևաբար, անհրաժեշտություն է առաջանում սահմանել նաև Տուրքի առավելագույն չափերը: Ընդ որում՝ միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ մի շարք երկրներ սահմանում են Տուրքի առավելագույն չափը: Օրինակ՝ Չեխիայում այդ արժեքը հավասար է շուրջ 36,000 եվրոյի³², ինչը գերազանցում է նվազագույն սպառողական զամբյուղը 280 անգամ, Էստոնիայում՝ 47,900 եվրո³³, ինչը գերազանցում է նվազագույն սպառողական զամբյուղը 332 անգամ, Լեհաստանում՝ 50,000 եվրո³⁴, ինչը գերազանցում է նվազագույն սպառողական զամբյուղը (148 եվրո³⁵) 337 անգամ, Գերմանիայում՝ 270,000 եվրո³⁶, ինչը գերազանցում է նվազագույն սպառողական զամբյուղը 1,227 անգամ, իսկ Սլովենիայում՝ 20,000 եվրո³⁷, ինչը գերազանցում է նվազագույն սպառողական զամբյուղը (231 եվրո³⁸) մոտավորապես 86.6 անգամ:

1.4. Տուրքը սնանկության վարույթում

Ներկայումս առկա է անհամապատասխանություն սնանկության դիմումների համար վճարվող տուրքերի և, օրինակ, դրամական պահանջնով բռնագանձման համար վճարվող տուրքերի չափերի միջև, ինչի արդյունքում սնանկության վարույթը դիտվում է որպես մատչելի բռնագանձման վարույթ և կարող է չծառայել իր նպատակին, եթե պարտատիրոջ պահանջի չափը մեծ է, քանի որ եթե սնանկության

³² Տե՛ս հղում 9

³³ Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union, COUNTRY REPORT, ESTONIA, Submitted by Anu Sander Country Expert, DECEMBER 30, 2007, էջ՝ 27

³⁴ <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=44bb22c6-37c3-4dfc-bcfa-94aa2885687f>

³⁵ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15027&langId=en>, էջ՝ 1

³⁶ Տե՛ս հղում 15

³⁷ https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-en.do

³⁸ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=15029&langId=en>, էջ՝ 1

դեպքում վճարվելու է ֆիքսված գումար՝ 500,000 դրամի չափով, ապա բռնագանձման պահանջի դեպքում այդ գումարը կարող է շատ ավելի մեծ լինել՝ կախված հայցագնի չափից: Ուստի, անհրաժեշտ է վերանայել նաև սնանկության դիմումների համար վճարվող Տուրքի դրույքաչափերը: Նշվածը հիմնված է նաև Համաշխարհային բանկի փորձագետների հետ քննարկումների վրա, ըստ որոնց, սնանկության գործընթացների համար պետական տուրքի չափը պետք է սահմանել՝ հաշվի առնելով մի կողմից՝ արդյո՞ք պարտապանի դեմ դիմումների ներկայացման ընթակարգը պարզ է, մյուս կողմից՝ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանում ներկայացվող դեպքերը: Ներկայացնելով Լեհաստանի օրինակը, որտեղ ցածր պետական տուրքեր նախատեսված լինելու պայմաններում սնանկության վարույթը վերածվել էր միայն պարտապաններին ճնշելու միջոցի և մեխանիզմի, Համաշխարհային բանկի ներկայացուցիչները նշել են, որ առաջին հայացքից Հայաստանում ևս կարող է ծագել նույն խնդիրը, քանի որ ներկայումս ՀՀ-ում նախատեսված է պետական տուրքի ցածր չափ:

Միջազգային փորձի ուսումնասիրությունները վկայում են, որ հիմնականում Տուրքը սնանկության վարույթի համար սահմանված է կայուն դրամական գումարով, սակայն տարբերակված մոտեցում է դրսևորվում ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար: Օրինակ՝

- ՌԴ-ում ֆիզիկական անձանց համար նախատեսված է 300 ռուբլի, իսկ իրավաբանական անձանց համար՝ 6,000 ռուբլի:

- Միացյալ Թագավորությունում՝ Անգլիայում և Վելսում՝ դիմումի համար 130 ֆունտ ստեռլինգ և սնանկության դեպոզիտ 550 ֆունտ ստեռլինգ, իսկ Հյուսիսային Իռլանդիայում՝ դատարանի վճար՝ 144 ֆունտ ստեռլինգ, սնանկության դեպոզիտ՝ 525 ֆունտ ստեռլինգ:

- Միացյալ Նահանգների նահանգների մեծ մասում, օրինակ՝ Նևադա նահանգում՝ 335 դոլար, եթե ներկայացվում է յոթերորդ կետով սահմանված

կարգով, և 1,717 դոլար՝ եթե ներկայացվում է տասնմեկերորդ կետով սահմանված կարգով:

- Լատվիայում՝ 355.72 եվրո իրավաբանական անձանց համար և 71.14 եվրո ֆիզիկական անձանց համար:

Ավելին, ներկայումս Ազգային ժողովում առաջին ընթերցմամբ ընդունվել է նաև «Սնանկության մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին նախագիծը³⁹, որով առաջարկվում է պարտապանի անվճարունակության հատկանիշներից պարտավորության չափի նվազագույն շեմը բարձրացնել՝ դարձնելով նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկի չափով, ինչը ևս հիմնավորում է սնանկության դիմումներով Տուրքի բարձրացման անհրաժեշտությունը: Սա կարող է նաև դրական ազդեցություն ունենալ կորոնավիրուսի հետևանքով առաջացած տնտեսական խնդիրների արդյունքում անվճարունակ անձանց սնանկ ճանաչելու գործընթացները հնարավորինս կանխելու առումով:

1.5. Վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակների զարգացմանը նպաստելը

Ներկայումս արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու, արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու, օտարերկրյա արբիտրաժային վճիռների ճանաչման և հարկադիր կատարման, արբիտրաժին դատական աջակցություն ցուցաբերելու վերաբերյալ դիմումների համար պետական տուրք գանձելիս ցուցաբերվում է միանման մոտեցում: Սակայն հարկ է նշել, որ նշված դեպքերում միանման մոտեցման ցուցաբերումը, ըստ էության, չի նպաստում վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակների զարգացմանը և դրանց գրավչության բարձրացմանը Հայաստանում: Իր հերթին, ՀՀ կառավարության՝

³⁹ Պ-583-20.04.2020,25.05.2020-SՀ-011/1,

<http://www.parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=58147>

2019թ.-ի հոկտեմբերի 10-ի «Հայաստանի Հանրապետության դատական և իրավական բարեփոխումների 2019-2023 թվականների ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագրերը հաստատելու մասին» թիվ 1441-Լ որոշմամբ (այսուհետ՝ Ռազմավարություն) որպես ռազմավարական նպատակ սահմանված է վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակների զարգացումը:

Նշվածի համատեքստում նկատենք, որ, օրինակ, արբիտրաժին դատական աջակցություն ցուցաբերելու վարույթը արբիտրաժին օժանդակող վարույթ է, որի դեպքում դատարանը, գործի ըստ էության քննությանն առնչվող հարցերի չի անդրադառնում. օրինակ՝ հայցի ապահովման միջոցներ կիրառելը, արբիտրի նշանակումը, նրան բացարկ հայտնելը, նրա լիազորությունները դադարեցնելը, արբիտրաժի իրավասության վերաբերյալ որոշումը կամ ապացույցներ ձեռք բերելուն աջակցելը: Միևնույն ժամանակ, արբիտրաժային վճռի հարկադիր կատարման համար դատարան դիմելիս պետական տուրքից ազատելը կարող է բարձրացնել վեճերի լուծման տվյալ այլընտրանքային եղանակի գրավչությունը:

Իր հերթին, նշվածի լույսի ներքո անհրաժեշտ է անդրադառնալ նաև ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու և ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումների համար գանձվող պետական տուրքի գծով կարգավորումներին: Այս տեսանկյունից հարկ է նկատել, որ ի տարբերություն արբիտրաժի՝ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը Հայաստանում, ըստ էության, կարելի է համարել կայացած: Ուստի, այդ ինստիտուտը լրացուցիչ, կողմնակի խթանների կարիք այդքան էլ չունի: Ավելին, ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումներ ներկայացնում են ֆինանսական համակարգի հաշտարարի շահառուները, որոնց պահանջները ֆինանսական համակարգի հաշտարարը քննում է անվճար, ուստի, նպատակահարմար է, որ այդպիսի քննության արդյունքում կայացվող որոշումների

հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ ստանալու համար դատարան դիմելու համար սահմանված պետական տուրքի գումարը նույնպես առավել մատչելի լինի:

1.6. Տուրքի գծով արտոնությունները

Վերանայման կարիք ունի նաև Տուրքի գծով արտոնությունների համակարգը, հատկապես, Տուրք վճարելուց ազատելու դեպքերը:

- Մինչ օրս ալիմենտի չափը ավելացնելու վերաբերյալ հայցերով Տուրք գանձելու դեպքերում, երբ խնդիր է առաջանում Տուրքը գանձելու կամ չգանձելու վերաբերյալ, դատարանները առաջնորդվում են Դատարանների նախագահների խորհրդի՝ 29.01.2003թ. թիվ 129 որոշմամբ: Հետևաբար անհրաժեշտ է օրենսդրական կարգավորման դաշտ բերել նաև տվյալ դեպքերը:
- Ներկայումս դատական պրակտիկայում տարակարծիք մեկնաբանություններ են հնչում կապված վարչական դատավարությունում հատուկ վարույթի գործերի դիմաց գանձվող Տուրքի վերաբերյալ: Հետևաբար, անհրաժեշտ է հստակ սահմանել նաև այս դեպքերը՝ ըստ անհրաժեշտության որոշ վարույթների դեպքում սահմանելով արտոնություններ:
- Ներկայումս վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ համապատասխան լիազորված մարմինների ընդունված որոշման դեմ բողոքներով, բացառությամբ ճանապարհային ոստիկանության կողմից ընդունվածների, գործում է Տուրքի վճարման արտոնություն: Այնինչ, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ առկա են նաև այլ դեպքեր, երբ լիազոր մարմինը ենթարկում է վարչական պատասխանատվության: Տվյալ դեպքում նշված արտոնությունը հիմնավորված և արդարացի չէ, քանի որ նման արտոնություններ սահմանելով պետությունը նպատակ է հետապնդում ստեղծել սոցիալական երաշխիքներ իր

քաղաքացիների համար, որոնք ելնելով իրենց սոցիալական դրությունից որոշակի դեպքերում կարող են դժվարություններ ունենալ՝ կապված Տուրքի վճարման հետ: Արդյունքում ստեղծվել է մի իրավիճակ, երբ անձինք կատարում են վարչական իրավախախտում, ենթարկվում պատասխանատվության և վիճարկում վարչական ակտը՝ առանց Տուրք վճարելու, այնինչ դատարանը կատարում է նույնաձևվալ աշխատանք: Տվյալ իրողությունն անմիջականորեն հանգեցնում է նաև վարչական դատարանի անհիմն ծանրաբեռնվածությանը Հետևաբար, անհրաժեշտ է վերանայել նաև այս դեպքերը՝ հիմքում ունենալով այդպիսի արտոնության սոցիալական արդարությունից բխող պահանջը և նախատեսելով այն դեպքերը, երբ արտոնությունը պայմանավորված կլինի քաղաքացիների սոցիալական կարիքներով: Ընդ որում, այս անհրաժեշտությունը սահմանված է նաև Ռազմավարությամբ:

- Ներկայումս անձինք ազատված են նաև հարկադիր կատարողների գործողությունները բողոքարկելու վերաբերյալ դիմումներով Տուրքի վճարումից: Հարկ է նկատել, որ ներկայումս, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ վարչական ակտը այն ուժի մեջ մտնելուց հետո երկու ամսում չբողոքարկելու դեպքում դառնում է անբողոքարկելի, անձինք չարաշահելով գործող արտոնությունը դատական կարգով բողոքարկում են հարկադիր կատարողների գործողությունները: Ուստի, հիմք ընդունելով նաև Ռազմավարությամբ սահմանված նպատակները, հարկ է վերանայել նաև տվյալ դեպքերը՝ կրկին հիմքում ունենալով այդպիսի արտոնության սոցիալական արդարությունից բխող պահանջը:
- Վերանայման կարիք ունի վճարման կարգադրություններ արձակելու մասին դիմումներով Տուրք սահմանելու խնդիրը: Մանսավորապես, ներկայումս Օրենքի 22-րդ հոդվածի 1-ին մասի «իբ» կետով այդ դեպքերը սահմանված են որպես արտոնություն: Սակայն, հիմք ընդունելով վճարման կարգադրությունների քանակը և վարույթի իրականացման նպատակով

դատարանի կողմից կատարվող աշխատանքի ծավալը, անհրաժեշտ է նախատեսել նաև Տուրքի դրույքաչափ վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումներ դատարան ներկայացնելու դեպքերի համար: Նման մոտեցումն առկա է նաև մի շարք այլ երկրներում. օրինակ՝ Էստոնիայում այն կազմում է վիճարկվող գումարի 3 տոկոսը, բայց ոչ պակաս քան 45 եվրոն⁴⁰, Չեխիայում՝ 4 տոկոսը⁴¹, Լեհաստանում՝ հիմնական դրույքաչափի (5%) շուրջ 1/4-րդը⁴²: Ավելին, նման մոտեցումը բխում է նաև Համաշխարհային բանկի փորձագետների հետ անցկացված քննարկումների արդյունքներից և հիմնավորվում նրանց ներկայացրած օրինակներով:

- Ներկայումս դիտորդական կազմակերպությունները ազատված չեն պետական տուրքի վճարումից՝ ընտրությունների հետ անմիջականորեն կապված զանցանքների կատարման համար վարչական պատասխանատվության ենթարկելու գործերով: Միևնույն ժամանակ, այս գործերով դիտորդական կազմակերպությանը դատարան դիմելու իրավունքի վերապահումը օրենսդրի կողմից հետապնդում է ընտրությունների օրինականության նկատմամբ հանրային վերահսկողության ապահովման նպատակ: Այլ կերպ, նշված գործերով հայցադիմումներ ներկայացնելով, դիտորդական կազմակերպությունը որևէ մասնավոր շահ չի հետապնդում, փոխարենը հետապնդում է Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսդրության պահանջների կատարման ապահովման, ընտրությունների անցկացման օրինականության ապահովմանը նպաստելու նպատակ: Հետևաբար,

⁴⁰ State Fees Act, §59(6)

⁴¹

https://www.eulerhermes.com/content/dam/onemarketing/ehndbx/eulerhermes_com/en_gl/erd/collection/Czech_Rep.pdf

⁴² <https://cgolegal.com/services/litigation-department/payment-order-proceedings-and-writ-of-payment-proceedings/>

նպատակահարմար է նշված դեպքերի համար Տուրքի գծով արտոնություն սահմանել նաև դիտորդական կազմակերպությունների համար՝ խթանելով վերոնշյալ նպատակների արդյունավետ իրականացումը:

- Տուրքի գծով արտոնությունների գործող համակարգում նախատեսված չեն «Ընտանիքում բռնության կանխարգելման, ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց պաշտպանության և ընտանիքում համերաշխության վերականգնման մասին» օրենքով նախատեսված պաշտպանական որոշման վերաբերյալ հայցերով դատարան դիմելու դեպքերը: Սակայն, անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ նման որոշման համար դատարան դիմում են ընտանիքում բռնության ենթարկված կամ ենթադրաբար ենթարկված անձը: Ուստի, հիմք ընդունելով նշված հարաբերություններում դատարան դիմող սուբյեկտների կարգավիճակը և նրանց համար առավել գործունե երաշխիքներ նախատեսելու անհրաժեշտությունը, նպատակահարմար է վերոնշյալ դեպքերի համար նույնպես սահմանել Տուրքի գծով արտոնություն:
- Ներկայումս օրենսդրորեն հստակ կարգավորված չէ այն հարցը, թե միջանկյալ դատական ակտերի դեմ բողոքների դեպքում Տուրք գանձվում է, թե՛ ոչ: Հետևաբար, անհրաժեշտ է օրենսդրորեն կարգավորել նաև նշված խնդիրը:

1.7. Տուրքի վերադարձման դեպքերը.

Վերանայման կարիք ունի նաև Տուրքի վերադարձի հիմքերի գործող համակարգը:

Մասնավորապես, Դատական պրակտիկայում շարունակում են խնդրահարույց մնալ այն դեպքերը, երբ Օրենքի ուժով պետական տուրքից ազատված գործերով պատասխանողը բողոքարկման կապակցությամբ վճարում է պետական տուրք և հայցը մերժվում է, իսկ հայցվոր ի սկզբանե պետական տուրքից ազատված լինելու արտոնության ուժով ազատվում է նաև պատասխանողի կողմից վճարված տուրքի գումարը փոխհատուցելու պարտականությունից: Ուշագրավ է Սահմանադրական

դատարանի՝ 10.07.2018թ. թիվ ՍԴՈ-1423 որոշումը, որտեղ ամրագրված է. «Այն դեպքերում, երբ դատաքննության անբարենպաստ ելքով կամ օրենքով նախատեսված կոնկրետ հիմքով պայմանավորված դատավարության մասնակից այն սուբյեկտը, որն իրավունքի ուժով օգտվել է պետական տուրքի վճարման արտոնությունից, դատարանի որոշմամբ կարող է կրել դատական ծախսերն Օրենքով նախատեսված հիմքերով հատուցելու պարտականություն՝ պահպանելով պետական տուրքի գծով արտոնությունը»: Արդյունքում ստեղծվում է մի իրավիճակ, երբ պետական տուրքի բաշխումը հնարավոր չէ իրականացնել կողմերի միջև: Հետևաբար, նշված խնդրի լուծման համար անհրաժեշտ է լրացուցիչ հիմք նախատեսել պետական տուրքի վերադարձի համար:

Միևնույն ժամանակ, խնդրահարույց է նաև վճռաբեկ դատարանի կողմից բողոքը առանց քննության թողնելու դեպքում պետական տուրքը չվերադարձվելու հարցը: Այսպես, ներկայումս «Պետական տուրքի մասին» օրենքի 38-րդ հոդվածի 1-ին մասի «բ» կետի համաձայն՝ պետական տուրքը ենթակա է վերադարձման մասնակի կամ լրիվ (...) դատարանների կողմից դիմումները (բողոքները) վերադարձվելու կամ դրանց ընդունումը մերժվելու դեպքում: Միաժամանակ, նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածի 1-ին մասի հիմքով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի կողմից վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքով վերաքննիչ դատարանի կայացրած դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվելու կամ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի հիմքով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի կողմից գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվելու դեպքում պետական տուրքը, բայց ոչ ավելի, քան քսան հազար Հայաստանի Հանրապետության դրամ, չի վերադարձվում: Այս տեսնկյունից, բողոքը առանց քննության թողնելու դեպքում

Տուրքի վերադարձի հիմք չնախատեսելը անարդար է թվում, հատկապես, հաշվի առնելով, որ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու դեպքում վճռաբեկ դատարանը բավականին խորությամբ քննում է բողոքը, իսկ առանց քննության թողնելու դեպքում, նման մոտեցում առկա չէ:

Հարկ է նաև նշել, որ դատական ծախսերն առավել նվազ են պարզեցված այլ ընթացակարգերի, այդ թվում՝ պարզեցված վարույթի համար: Հետևաբար, այս վարույթների համար կարծում ենք անհրաժեշտ է սահմանել տարբերակված մոտեցում: Ընդ որում, գործնականում հնարավոր են դեպքեր, երբ հայցադիմումն ընդունվում է ընդհանուր հայցային վարույթի շրջանակներում, սակայն հետագայում քննվում է պարզեցված վարույթի կարգով, և հակառակը՝ մի շարք հանգամանքների առկայության դեպքում դատարանը հայցադիմումը վարույթ է ընդունում պարզեցված վարույթի կարգով քննելու համար, սակայն օրենքով սահմանված հանգամանքներն ի հայտ գալուց հետո որոշում է կայացնում գործն ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննելու մասին: Ուստի, առավել արդարացի կլինի սահմանել պետական տուրքի համապատասխանաբար մասնակի վերադարձի կամ ավել վճարման հնարավորություն և ընթացակարգ նման դեպքերի համար:

Իր հերթին, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի ուսումնասիրությունից բխում է, որ գործնականում հնարավոր են դեպքեր, երբ հայցադիմումն ընդունվում է ընդհանուր հայցային վարույթի շրջանակներում, սակայն հետագայում քննվում է պարզեցված վարույթի կարգով, և հակառակը՝ մի շարք հանգամանքների առկայության դեպքում դատարանը հայցադիմումը վարույթ է ընդունում պարզեցված վարույթի կարգով քննելու համար, սակայն օրենքով սահմանված հանգամանքներն ի հայտ գալուց որոշում է կայացնում գործն ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննելու մասին: Հաշվի առնելով վերը նշված դեպքերը՝ անհրաժեշտ է սահմանել նաև Տուրքի վերադարձման հիմք, ընդհանուր հայցային վարույթից պարզեցված վարույթի

անցնելու դեպքերի համար, և լրացուցիչ տուրք գանձելու հիմք՝ պարզեցված վարույթից ընդհանուր հայցային վարույթին անցում կատարելու դեպքերի համար:

Միաժամանակ, հիմք ընդունելով, որ վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմում ներկայացնելու համար նույնպես սահմանվում է Տուրքի դրույքաչափ, նպատակահարմար է նաև նախատեսել դրա վերադարձի դեպքեր, երբ դատարանը որոշում է կայացնում վճարման կարգադրությունը վերացնելու մասին այնպիսի դեպքերում, երբ դա պայմանավորված է ոչ թե դիմողի այլ պարտապանի գործողություններով:

1.8. Այլ օրենքներում կատարվող փոփոխությունները.

Պայմանավորված Օրենքում կատարված փոփոխություններով, անհրաժեշտ է կատարել փոփոխություններ նաև Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում: Մասնավորապես, անհրաժեշտ է սահմանել կանոններ, որոնց միջոցով կապահովվի ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննվող վարույթից պարզեցված վարույթի անցնելու կամ հակառակի դեպքում առաջացող քաղաքացիադատավարական հարաբերությունների կարգավորումը, կամ կանոններ, որոնք կկարգավորեն վճարման կարգադրություն արձակելու դիմում ներկայացնելու համար Տուրք գանձելու վերաբերյալ հարաբերությունները:

2. Առաջարկվող կարգավորման բնույթը.

Վերոնշյալ հիմնավորումները հաշվի առնելով և պայմանավորված Հայաստանում սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշների, ինչպես նաև արդարադատության իրականացման ծախսերի աճով՝ «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով առաջարկվում է՝

1) Տուրքի գործող դրույքաչափերը ավելացնել միջինում մինչև 4 անգամ: Արդյունքում դրամական պահանջի դեպքում Տուրքի նվազագույն արժեքը կազմում է 6,000 դրամ, որն էլ իր հերթին կազմում է նվազագույն սպառողական զամբյուղի մոտավորապես 9.77 %-ը: Միաժամանակ, նույն սկզբունքով առաջարկվում է վերանայել նաև դրամական պահանջներով հայցադիմումների, դիմումների Տուրքի տոկոսադրույքները, ինչպես նաև Տուրքի գանձման այլ դեպքերը:

2) Վարչական գործերի համար սահմանել Տուրքի հաշվարկման բանաձևային եղանակ՝ հիմնվելով վարչական ակտով սահմանված վարչական պատասխանատվության դրամական արտահայտությամբ արժեքի վրա:

3) Տուրքի առավելագույն շեմ սահմանել նվազագույն սպառողական զամբյուղի մոտավորապես 407-ապատիկը՝ 25,000,000 դրամ՝ ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանում, հաշվարկման հիմքում դնելով ուսումնասիրված երկրների Տուրքի առավելագույն չափերի և նվազագույն սպառողական զամբյուղների հարաբերակցությունը: Ինչպես նաև, նշվածի հիման վրա առաջարկվում է սահմանել Տուրքի առավելագույն չափերը վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանում՝ 15,000,000 դրամ, և վճռաբեկ դատարանում քաղաքացիական գործերով՝ 10,000,000 դրամ:

4) Սահմանել Տուրքի առավելագույն և նվազագույն չափերը նաև վարչական դատավարության կարգով քննվող գործերի համար:

5) Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու համար նախատեսել Տուրքի գծով արտոնություն, իսկ արբիտրաժին դատական աջակցություն ցուցաբերելու վերաբերյալ դիմումների և ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար դիմումների համար գանձվող Տուրքի համար սահմանել տարբերակված մոտեցում:

6) Տարանջատել քաղաքացիական, վարչական և սնանկության վարույթներով Տուրքի դրույքաչափերի վերաբերյալ կարգավորումները՝ դրանք նախատեսելով միևնույն հոդվածի առանձին մասերում:

7) Վերանայել Սահմանադրական դատարան ներկայացվող դիմումների համար Տուրքի չափերը:

8) Փոփոխության ենթարկել նաև Տուրքի վճարումից արտոնություններ սահմանելու դեպքերը: Արդյունքում, առաջարկվում է վերանայել դրույթներ, որոնք ներկայումս գործնականում չեն կիրառվում, ինչպես օրինակ, տուգանքների զիջման կամ նվազեցման հետ կապված դեպքերը: Օրինակ՝ վարչական դատավարությունում հատուկ վարույթի գործերով առաջարկվում է արտոնություն սահմանել նաև հավաքի անցկացման մասին համայնքի ղեկավարի որոշումների և գործողությունների իրավաչափությունը վիճարկելու վերաբերյալ դիմումների և հասարակական կազմակերպության ներկայացրած հայցերի համար՝ շրջակա միջավայրի պաշտպանության հետ կապված, ընդլայնել ալիմենտային հարաբերությունների վիճարկման դեպքում Տուրքի գծով արտոնության սահմանները, նախատեսել արտոնություն ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելություն իրականացնող հասարակական կազմակերպությունների համար դատական կարգով վարչական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ հայցադիմումների համար և այլն արտոնություններ: Միաժամանակ, առաջարկվում է վճարման կարգադրություններ արձակելու համար դիմումներ ներկայացնելու համար սահմանել Տուրք:

9) Կապված նոր քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում եզրափակիչ դատական ակտերի սպառիչ ցանկի ամրագրմամբ վերանայել դրանց հետ կապված արտոնությունների դեպքերը՝ նախատեսելով Տուրքի գանձում գործի վարույթը կարճելու և հայցը առանց քննության թողնելու վերաբերյալ որոշումների դեպքում:

10) Նախատեսել Տուրքի վերադարձման լրացուցիչ դեպքեր, երբ վերաքննիչ դատարանը, բեկանելով և փոփոխելով դատական ակտը, մերժում է այն հայցը, որով հայցվորը ազատված է եղել պետական տուրքի վճարումից, վճարեկ դատարանը բողոքը թողնում է առանց քննության, դատարանը գործը ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով վարույթ ընդունելուց հետո գործը քննում է պարզեցված

վարույթի կարգով կամ առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում վճարման կարգադրությունը վերացնելու մասին՝ պարտապանի կողմից առարկություն ներկայացվելու կամ վճարման կարգադրությունը պարտապանին առաքելու անհնարինության դեպքում:

11) Տուրքի վերանայման գծով այլ կարգավորումներ նախատեսել:

12) Պայմանավորված Օրենքում կատարված փոփոխություններով, կատարել փոփոխություններ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության և Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքերում:

3. Նախագծի մշակման գործընթացում ներգրավված ինստիտուտները, անձինք և նրանց դիրքորոշումը.

Նախագիծը մշակվել է Արդարադատության նախարարության «Օրենսդրության զարգացման և իրավական հետազոտությունների կենտրոն» հիմնադրամի կողմից:

4. Ակնկալվող արդյունքը.

Նախագծի ընդունման արդյունքում ակնկալվում է համապատասխանեցնել Տուրքի դրույքաչափերը ներկայումս հաստատված սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշներին: Կատարվող փոփոխություններով և լրացումներով ակնկալվում է բարձրացնել արդարադատության արդյունավետությունը: Միևնույն ժամանակ որպես հստակ նպատակ հետապնդվում է դատարան դիմելու մատչելիության սկզբունքը չխախտելը: Նշված փոփոխությունները կապահովեն նաև Ռազմավարությամբ և դրանից բխող գործողությունների ծրագրերով սահմանված դատարանների գործունեության արդյունավետության բարձրացումը: